

**PRACA BIBLIOTEKI SZKOLNEJ W DOBIE PANDEMII
NA PRZYKŁADZIE BIBLIOTEKI SZKOŁY PODSTAWOWEJ NR 53
Z ODDZIAŁAMI INTEGRACYJNYMI
IM. MARII SKŁODOWSKIEJ-CURIE ORAZ BIBLIOTEKI
ZESPOŁU SZKÓŁ SAMOCHODOWYCH W CZĘSTOCHOWIE**

Wstęp

Pandemia koronawirusa zaskoczyła wszystkich, również biblioteki szkolne. To na barki dyrektorów szkół i nauczycieli bibliotekarzy złożony został obowiązek reorganizacji pracy szkolnych bibliotek. Zobligowani do tego starali się wykonać ten obowiązek jak najlepiej, zważywszy na fakt, że pracowali w zmieniających się warunkach.

Niniejszy artykuł stanowi próbę usystematyzowania teoretycznych i praktycznych zagadnień związanych z funkcjonowaniem bibliotek szkolnych w pandemii. Analiza dokumentów prawnych, opracowanych wskazówek oraz materiałów metodycznych, a także konkretnych wypowiedzi nauczycieli bibliotekarzy podczas zdalnych spotkań szkoleniowych, czy też stron internetowych bibliotek, umożliwiła pobieżne usystematyzowanie wiedzy na ten temat. Artykuł jest jednym z głosów w toczącej się dyskusji o zmianach w funkcjonowaniu bibliotek szkolnych, mających na celu wypracowanie nowej wizji.

Teoretyczne rozważania w części pierwszej artykułu uzupełnione zostały praktycznymi działaniami dwu bibliotek charakterystycznych dla systemu edukacji, pozwalającymi na zobrazowanie konkretnych zmian. Autorki mają nadzieję, że umożliwi to wypracowanie wniosków do dalszej pracy, a być może będzie inspiracją do podejmowania kolejnych działań innowacyjnych. Przedsięwzięcia zrealizowane w tych placówkach mogą być punktem wyjścia do dalszych badań nad wspomnianymi zagadnieniami.

¹ Oddział Towarzystwa Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich w Częstochowie, Sekcja Bibliotekarska przy Oddziale ZNP w Częstochowie, Zespół Szkół Samochodowych w Częstochowie.

² Okręgowa Sekcja Bibliotekarska Związku Nauczycielstwa Polskiego w Katowicach, Sekcja Bibliotekarska przy Oddziale ZNP w Częstochowie, Szkoła Podstawowa nr 53 z Oddziałami Integracyjnymi im. M. Skłodowskiej-Curie w Częstochowie.

1. Zmiany dotyczące funkcjonowania bibliotek szkolnych w dobie pandemii

1.1. Zmiany legislacyjne i rekomendacje

Zmiany organizacyjne pracy szkół, a zatem i bibliotek szkolnych, dokonywane były w oparciu o przygotowane przez rząd akty prawne (Ministerstwo Edukacji Narodowej [MEN], 2020g). W sierpniu 2020 r. Minister Edukacji Narodowej znowelizował 5 rozporządzeń dotyczących organizacji zajęć w szkole w czasie pandemii. Należały do nich następujące rozporządzenia:

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej zmieniającego rozporządzenie w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (MEN, 2020c);
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 (MEN, 2020b);
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej zmieniającego rozporządzenie w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 (MEN, 2020e);
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej zmieniającego rozporządzenie w sprawie organizacji kształcenia dzieci obywateli polskich czasowo przebywających za granicą (MEN, 2020f);
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej zmieniającego rozporządzenie w sprawie rodzajów innych form wychowania przedszkolnego, warunków tworzenia i organizowania tych form oraz sposobu ich działania (MEN, 2020d).

Funkcjonowanie szkół w czasie epidemii oraz wytyczne w tym zakresie przedstawione zostały także podczas konferencji Ministerstwa Edukacji Narodowej (MEN, 2020a).

Natomiast wytyczne dotyczące funkcjonowania bibliotek przygotowało Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii (2020), ale nie wszystkie organy prowadzące szkoły je uznały, tłumacząc, że dotyczą one bibliotek publicznych. Swoje rekomendacje na temat pracy bibliotek przygotowała też Biblioteka Narodowa (Rekomendacje BN dotyczące funkcjonowania bibliotek podczas pandemii, 2020). W praktyce o zasadach funkcjonowania biblioteki na terenie danej szkoły zadecydował dyrektor placówki, a zadaniem nauczyciela bibliotekarza była odpowiednia adaptacja proponowanych wytycznych i wskazówek do funkcjonowania danej biblioteki szkolnej, przy czym należało oczywiście uwzględnić specyfikę szkoły.

Na podstawie wytycznych Ministerstwa Rozwoju i uwag Biblioteki Narodowej z inicjatywy Przewodniczącej Sekcji Bibliotek Pedagogicznych i Szkolnych SBP oraz Prezesa Oddziału Towarzystwa Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich w Częstochowie przygotowane zostały *Wskazówki dla nauczycieli*

bibliotekarzy zatrudnionych w bibliotekach szkolnych w zakresie przyjmowania książek, podręczników oraz innych materiałów bibliotecznych w czasie epidemii/ po ustaniu epidemii koronawirusa (Sekcja Bibliotek Pedagogicznych i Szkolnych SBP, 2020). Materiał podzielono na trzy części, które objęły: wytyczne i rekomendacje instytucji nadrzędnych, realizację przyjmowania i zwrotów materiałów bibliotecznych przez nauczyciela bibliotekarza w bibliotece szkolnej, propozycje zapisów organizacyjnych i praktyczne rozwiązania.

1.2. Ogólne zasady funkcjonowania bibliotek szkolnych

Analiza powyższych aktów prawnych i wskazówek była powodem wypracowania ogólnych zasad funkcjonowania bibliotek szkolnych, z których skorzystały poszczególne placówki w nowym roku szkolnym 2020/2021.

Według nich praca każdej biblioteki szkolnej w dobie pandemii od początku roku szkolnego przebiegała w ścisłym reżimie sanitarnym, a odpowiednie procedury opracowane zgodnie z wytycznymi zostały zatwierdzone przez dyrektora placówki (Majkusiak, 2020b). Pamiętano o uwzględnieniu:

- wykorzystania środków do dezynfekcji;
- odpowiednim wietrzeniu pomieszczeń;
- bezpośrednich środkach ochrony nauczycieli bibliotekarzy i użytkowników (maseczki, przyłbice, rękawiczki);
- skracaniu kontaktu z użytkownikiem do niezbędnego minimum (wykorzystanie elektronicznego systemu rezerwacji książek przez użytkowników);
- wydzieleniu strefy oczekiwania dla użytkownika;
- kwarantannie zwracanych książek i materiałów bibliotecznych przez czytelników, jak też o miejscu wydzielonym dla materiałów będących w kwarantannie;
- poinformowaniu użytkowników o nowych zasadach funkcjonowania biblioteki w reżimie sanitarnym;
- umieszczeniu w widocznych miejscach informacji o bezpiecznym użytkowaniu maseczek i dezynfekcji rąk.

Istotnym było też zamontowanie przesłon pleksi na stanowisku pracy bibliotekarza. Sekcja Bibliotekarska przy Oddziale Związku Nauczycielstwa Polskiego w Częstochowie zobligowała Zarząd Oddziału ZNP w Częstochowie do skierowania w tej sprawie pisma do Urzędu Miasta Częstochowy, jako organu prowadzącego szkołę i placówki oświatowe, a także do radnych miasta, celem rozwiązania tego problemu (Sowada, 2020e).

Dyrektorzy szkół uwzględnili propozycje rozwiązań bezpiecznej pracy przygotowane przez nauczycieli bibliotekarzy i wraz z nimi opracowali lub zmodyfikowali regulaminy pracy biblioteki na czas pandemii, uwzględniające ograniczenia i specyfikę danej szkoły.

Bezpieczeństwo pracy w szkołach podstawowych zwiększyło się poprzez opracowanie harmonogramów udostępniania zbiorów dla poszczególnych klas wraz z wyznaczeniem wypożyczeń w konkretnym dniu tygodnia. Było

to ważne, choćby ze względu na fakt, że uczniowie klas 1-3 szkół podstawowych nie powinni samodzielnie poruszać się po budynku placówki.

Przypomniano również o szczególnej sytuacji nauczyciela bibliotekarza, który miał możliwość kontaktu ze wszystkimi uczniami i nauczycielami, pracownikami szkoły, a zatem był szczególnie narażony na zakażenie koronawirusem.

1.2.1. Pierwszy okres pandemii (marzec – czerwiec 2020) w pracy bibliotek szkolnych

W pierwszym etapie zamknięcia szkół, tj. od marca 2020 r., rola bibliotek szkolnych, podobnie jak i innych bibliotek, ograniczała się do funkcji informacyjnej i wspierającej edukację zdalną (Prokowska, 2020, s. 15). Nauczyciele bibliotekarze wskazywali swoim kolegom i koleżankom nauczycielom bezpieczne narzędzia i platformy internetowe oraz bezpłatne i zgodne z prawem autorskim zasoby lekturowe w sieci internetowej dla uczniów, rodziców i nauczycieli. Polecali też określone materiały edukacyjne, gry i zabawy, również dla rodziców dzieci młodszych spędzających więcej czasu z dziećmi. Wspierając realizację podstawy programowej, nauczyciele bibliotekarze opracowywali konkretne zagadnienia edukacyjne i przygotowywali zajęcia czy konkursy zdalne. W czerwcu 2020 r. nauczyciele bibliotekarze zadbali o bezpieczny zwrot wypożyczonych podręczników i materiałów bibliotecznych. Trwał też aktywny proces samokształcenia nauczycieli bibliotekarzy, także poprzez ich udział w zdalnych formach doskonalenia zawodowego.

Czas pandemii wykorzystany został także przez nauczycieli bibliotekarzy do realizacji prac wewnętrznych i administracyjno-technicznych (Majkusiak, 2020a, s. 14). Wielu z nich uzupełniło bazę danych w programach bibliotecznych, dokonywało selekcji zbiorów, czy wspierało proces inwentaryzacji. Był to wreszcie czas, by szczególnie zadbać o zbiory biblioteczne, prowadząc ich aktywną konserwację, ale też modyfikację i uzupełnianie warsztatu informacyjno-bibliograficznego, w tym meliorację katalogów. Nauczyciele mogli zatem wykonywać czynności, na które w codziennej pracy nie zawsze był czas.

1.2.2. Drugi okres pandemii – początek roku szkolnego 2020/2021

W roku szkolnym 2020/2021 w pierwszej kolejności biblioteki szkół podstawowych udostępniły uczniom podręczniki szkolne. W tym celu opracowane zostały nowe harmonogramy wypożyczeń z dbałością o bezpieczeństwo uczniów i nauczycieli bibliotekarzy. Po wypożyczeniu podręczników, w następnej kolejności udostępniane były lektury.

Po uwzględnieniu doświadczeń z pierwszego etapu pracy w pandemii, zauważono wielokierunkowość pracy nauczyciela bibliotekarza, ze szczególnych rozróżnieniem pracy zdalnej i pracy stacjonarnej. Dzięki aktywnemu wykorzystaniu technologii informacyjno-komunikacyjnych realizo-

wane były główne zadania nauczyciela bibliotekarza, a przede wszystkim kontynuowano wspieranie zdalnej edukacji w szkole, realizację podstawy programowej, rozwijanie zainteresowań czytelniczych uczniów oraz ich kompetencji cyfrowych, a także kompetencji w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Jednym ze sposobów ułatwiających realizację tych zadań było prowadzenie strony internetowej czy blogu biblioteki szkolnej. Dobre rozwiązanie to także profil na Facebooku czy konto w innych portalach społecznościowych, wykorzystywane również w celach promocyjnych i komunikacyjnych.

Wykorzystując technologie informacyjno-komunikacyjne w swojej pracy nauczyciel bibliotekarz: przygotowywał interaktywne materiały do nauczania, a następnie udostępniał swoim kolegom i koleżankom – nauczycielom danej szkoły. Na bieżąco realizował w tym zakresie kwerendy użytkowników, zwłaszcza nauczycieli. Korzystano w tym celu z dostępnych nieodpłatnie platform edukacyjnych i otwartych zasobów edukacyjnych. Nauczyciel bibliotekarz mógł też przeprowadzić szkolenia dla koleżanek i kolegów nauczycieli w ramach WDN związane z wykorzystaniem zaproponowanych platform czy zasobów.

2. Praca wybranych bibliotek systemu edukacji w dobie pandemii

Konkretne przykłady funkcjonowania dwu bibliotek systemu edukacji, tj. biblioteki szkoły podstawowej oraz szkoły ponadpodstawowej w trudnych warunkach epidemicznych zobrazują dotychczasowe teoretyczne rozważania oraz pokażą zaangażowanie nauczycieli bibliotekarzy w pracę oraz ich starania, aby ograniczenia w dostępie do wiedzy i kultury, ale też dobrej rozrywki były jak najmniej odczuwalne przez dzieci, młodzież i nauczycieli

2.1. Biblioteka Szkoły Podstawowej nr 53 z Oddziałami Integracyjnymi im. Marii Skłodowskiej-Curie w Częstochowie

Od marca 2020 r. w działaniach Biblioteki Szkoły Podstawowej nr 53 z Oddziałami Integracyjnymi im. Marii Skłodowskiej-Curie w Częstochowie istotną rolę odgrywała funkcja informacyjna. Jej realizacji sprzyjało prowadzenie blogu biblioteki <http://bibliotekasp53.blogspot.com/> oraz jej profilu na Facebooku: <https://www.facebook.com/bibliotekaSP>. Materiały do zajęć edukacyjnych zamieszczane były na dodatkowym blogu zatytułowanym *Lekcje w bibliotece*: <http://lekcjewbibliotece.blogspot.com/>.

Brak bezpośredniego dostępu czytelników do zbiorów bibliotecznych zobligował nauczycieli bibliotekarzy do poszukiwania i wskazywania lektur w sieci. W tym celu na blogu biblioteki w zakładce „Zdalna biblioteczka” alfabetycznie wg nazwisk autorów gromadzono propozycje czytelnicze, dostępne bezpłatnie w sieci w bibliotekach cyfrowych, tak by ułatwić uczniom szybki dostęp do nich (Sowada, b.d.).

Przygotowano cykle postów, w których polecano konkretne książki do przeczytania. Pisarze, których znamy to cykl, w którym przypomniano autorów beletrystyki dziecięcej i młodzieżowej. W kilku zdaniach przytoczono biografię i informacje o twórczości danego autora, którego rocznica urodzin lub śmierci obchodzona była w 2020 r. Polecano wybrane książki autorów do przeczytania w bibliotekach cyfrowych, odsyłając do ich zasobów. W kwietniu 2020 r. uczniowie poznali twórczość następujących autorów: Hanę Januszewską, Mirę Jaworczakową, Adama Mickiewicza, Olę Tokarczuk, Marka Twaina, Henryka Sienkiewicza (Sowada, 2020e). Kolejne cykle postów wskazujące lekturę to Książki na weekend (Sowada, 2020c) oraz Klasyka dla dzieci i młodzieży (Sowada, 2020b).

Zrealizowano także dwa projekty czytelnicze w formie zdalnej *W bibliotece* oraz *Olga Tokarczuk - nasza Noblistka* (Sowada, 2020e).

Dobrym rozwiązaniem w promocji czytelnictwa były także spotkania czytelnicze online. Wykorzystano konkretne propozycje spotkań zamieszczone, np. na profilu danego autora w mediach społecznościowych lub na kanale w portalu youtube.com. Istotną w tym zakresie okazała się też współpraca z bibliotekami regionu oraz placówkami doskonalenia nauczycieli. Przykładem takiego działania była współpraca między Publiczną Biblioteką Pedagogiczną Regionalnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie i Biblioteką Szkoły Podstawowej nr 53 z Oddzia-

II. 1. Ogólnopolski Dzień Głośnego Czytania – zdalne wydarzenie czytelnicze w SP 53, Anna Dąbrowska, Anna Hiller – prowadzące spotkanie. Fot. Renata Sowada

łami Integracyjnymi im. Marii Skłodowskiej-Curie w Częstochowie. Z okazji Dnia Głośnego Czytania (29 września 2020) uczniowie klasy 2C wraz z wychowawczynią uczestniczyli w wydarzeniu czytelniczym zatytułowanym „W hołdzie Świętemu Janowi Pawłowi II”, przygotowanym przez nauczycielki bibliotekarki Publicznej Biblioteki Pedagogicznej RODN „WOM” w Częstochowie (zob. Il. 1). Spotkanie odbyło się w czytelni szkolnej i miało formę zdalną na platformie ClickMeeting. W swoich salach lekcyjnych w spotkaniu uczestniczyli także uczniowie klasy 3E pod opieką wychowawczynie i 4A pod opieką wychowawczynie oraz nauczycielki języka polskiego. Uczniowie wysłuchali głośnego czytania fragmentów książki Marcina Kobierskiego *Przygoda w wadowickim muzeum, czyli 100 listów do Jana Pawła II* oraz wykonali przygotowane interaktywne zadania rozwijające umiejętności czytania i korzystania z informacji (Sowada, 2020d).

Przygotowanie konkursów bibliotecznych również odbywało się w formie zdalnej, czego dowodem stały się konkursy dla uczniów organizowane przez Sekcje Bibliotekarskie Związku Nauczycielstwa Polskiego: VII Wojewódzki Konkurs Fotograficzny dla Uczniów „Biblioteka w oczach czytelnika” pod patronatem Prezesa Okręgu Śląskiego ZNP w Katowicach oraz XIV Powiatowy Konkurs na Prezentację Multimedialną *Wszystko o bibliotece* pod patronatem Prezesa Oddziału ZNP w Częstochowie, w których uczestniczyli uczniowie Szkoły Podstawowej nr 53 (Sowada, b.d.).

Nauczyciele bibliotekarze chętnie angażowali się także we współpracę projektową w ramach programu eTwinning, czyli europejskiej współpracy szkół (Czym jest eTwinning?, b.d.). Takim przykładem dobrej współpracy między szkołami europejskimi była realizacja w bibliotece szkolnej międzynarodowego projektu „Książka naszym przyjacielem”. Szkoły uczestniczące w projekcie to: DG Nr 39 „Prikazka”, Varna, Bułgaria; OŚ Veliki Bukoviec, Mali Bukoviec, Chorwacja; Osnovna škola Zlatar Bistrica, Zlatar Bistrica, Chorwacja (założyciel); Selásskóli, Reykjavík, Islandia; Valmieras Pārgaujas sākumskola, Valmiera, Łotwa; Szkoła Podstawowa nr 21 im. Królowej Jadwigi w Lublinie, Lublin, Polska (założyciel); Publiczna Szkoła Podstawowa im. Bolesława Chrobrego w Wąsoszu, Polska; Szkoła Podstawowa nr 53 z Oddziałami Integracyjnymi w Częstochowie, Polska; Barbaros İlkokulu, Selçuklu, Turcja. Temat przewodni projektu, nad którym pracowali uczestnicy, to przyjaźń, a maskotką projektu została postać Kubusia Puchatka. W ramach działań projektowych przygotowano: zajęcia, konkursy, prezentacje książek o Kubusiu Puchatku, wystawy, spotkania online, relacje z uroczystości i imprez bibliotecznych. Jako wspólny rezultat powstała opowieść o przyjaźni w formie e-booka (zob. Il. 2). Część zadań zrealizowano w formie zdalnej (Dziennik projektu, 2020) (Grabna, Sowada, 2020).

Praca stacjonarna nauczycieli bibliotekarzy w większej części skupiała się na dbałości o bezpieczne korzystanie ze zbiorów bibliotecznych przez czytelników, stąd konieczność wcześniejszego zamawiania książek, a co

II. 2. Zajęcia klasy 2C w projekcie eTwinning. Fot. Renata Sowada

za tym idzie uruchomienie modułu rezerwacji w programie bibliotecznym Mol net+, a w dalszej kolejności stworzenie możliwości zamawiania książek drogą mailową i telefoniczną. Nauczyciele bibliotekarze dbali również o zbiory biblioteczne, w tym szczególnie podręczniki szkolne, bezpieczne ich korzystanie i powrót do biblioteki.

2.2. Biblioteka Zespołu Szkół Samochodowych w Częstochowie

Również w bibliotece Zespołu Szkół Samochodowych w Częstochowie początkowo praca zdalna była wyzwaniem zarówno dla uczniów, jak i samych nauczycieli. Należało się przestawić na inny tryb porozumiewania z dziećmi i młodzieżą, a także w odpowiedni sposób zachęcić ich, aby brali udział w przedsięwzięciach zaproponowanych przez szkolną bibliotekę.

W okresie zdalnego nauczania początkowo drogą mailową przez wychowawców, a następnie poprzez dziennik elektroniczny informowano młodzież, rodziców i nauczycieli o konkursach z zakresu edukacji czytelniczej, medialnej, ekologicznej czy informatycznej. Biblioteka szkolna przy organizacji konkursów zwracała szczególną uwagę młodzieży na bezpieczne korzystanie z Internetu, a także wykorzystanie danych dostępnych w sieci zgodnie z odpowiednimi licencjami CC.

Na stronie internetowej szkoły nauczyciele bibliotekarze zamieszczali artykuły promujące literaturę beletrystyczną, nowości wydawnicze, lektury, pod hasłem #W wolnym czasie (Grabna, Majchrzak, b.d.-b). Ze względu na kwarantannę i bezpieczeństwo młodzieży promowali akcję #Zostańwdomu,

proponując młodzieży zagospodarowanie wolnego czasu w taki sposób, który pozwoli im wyjść poza cztery ściany, ekran komputera i wejść w świat wyobraźni i kreatywności (Grabna, Majchrzak, b.d.-c).

Wśród propozycji nauczycieli bibliotekarzy nie zabrakło także ukazania uczniom nowego wymiaru czytania, na jakie pozwala technologia multimedialna, która daje książkom nowy wymiar wolności – uwalnia je od papieru i ograniczeń dystrybucyjnych. Biblioteka szkolna polecała książki z Chmury Czytania, która dawała czytelnikom bezpłatny dostęp do książek na portalu: <http://chmuraczytania.pl/showbook.php?id=4>. Chmura Czytania zawierała kanon kulturalnego człowieka, gdzie każdy, nawet ten który do tej pory nie uważał się za czytelnika, może wyszukać coś dla siebie (Grabna, Majchrzak, b.d.-a).

Efektom działań podejmowanych przez bibliotekę szkolną było:

- wyróżnienie w II Ogólnopolskim konkursie na felieton;
- wyróżnienie w XI Wojewódzkim Konkursie „Prawda i kłamstwo o Katyniu” organizowanym przez posłankę do Parlamentu Europejskiego Jadwigę Wiśniewską – Marcin Tomalski kl. IVC TS. Praca Marcina na temat *Świadectwo naszej pamięci... Ostatnie zdjęcie, czyli wspomnienie o Józefie Dębskim Posterunkowym Policji Państwowej* została opublikowana w książce *Prawda i kłamstwo o Katyniu* jako praca wyróżniona w XI edycji Wojewódzkiego Konkursu o tym samym tytule (Wyniki XI Wojewódzkiego Konkursu *Prawda i kłamstwo o Katyniu*, b.d.) (zob. Il. 3, 4);
- I miejsce w Wojewódzkim Konkursie Fotograficznym „Biblioteka w oczach czytelnika”;
- wyróżnienie w Wojewódzkim Konkursie Fotograficznym „Biblioteka w oczach czytelnika”;
- I miejsce w Powiatowym Konkursie na prezentację multimedialną „Wszystko o bibliotece”;
- I miejsce w XIX Wojewódzkim Konkursie na „Szkolną Gazetę z Dodatkiem Ekologicznym”;
- I miejsce w Wojewódzkim Konkursie dla Nauczycieli Bibliotekarzy na plakat promujący bibliotekę szkolną „(Nie)zwykła biblioteka” – Alina Grabna we współpracy z Anną Majchrzak;
- dyplom za wykonanie znakomitej pracy w Ogólnopolskim Konkursie Plastycznym „TECZA”.

Ponadto uczniowie wzięli udział w następujących konkursach: Wojewódzkim Konkursie „Żołnierze Wyklęci. Niezlomni bohaterowie”, w Wojewódzkim Konkursie Kaligraficznym „I TY możesz zostać Mistrzem Pióra”.

Największą popularnością wśród konkursów szkolnych cieszyły się propozycje na temat: #Zostańwdomu, #Wiosna na talerzu, #Przyroda mojego regionu, a także powtórzeniowe testy gramatyczne.

Zadaniem uczestników konkursu fotograficznego #Zostańwdomu było wykonanie zdjęcia obrazującego czas spędzony w izolacji. Uczniowie mogli

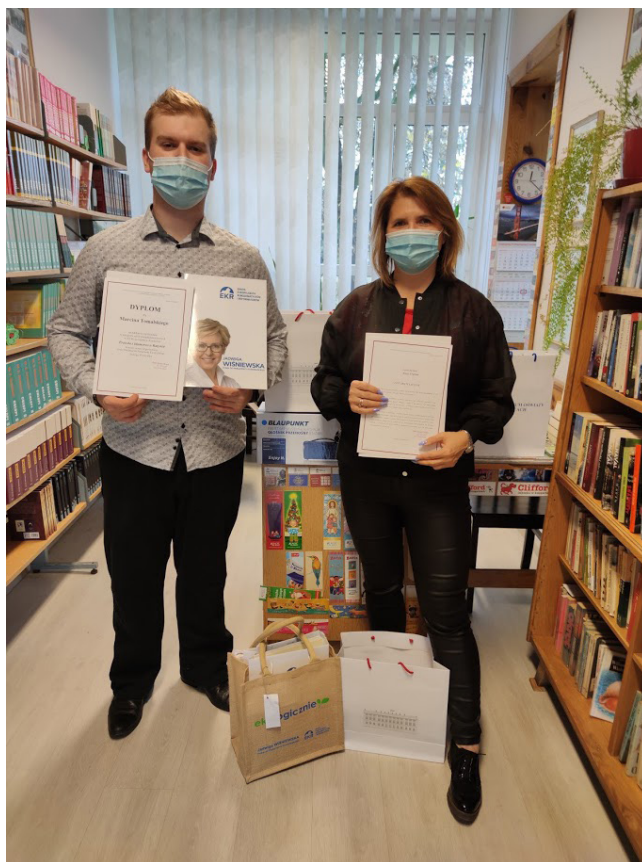

Il. 3. Laureat wyróżnienia w konkursie Marcin Tomalski z klasy IVC Technikum Samochodowego z dyrektorem Szkoły mgr. inż. Jackiem Grzegorzewskim. Fot. Alina Grabna

pokazać, jak się uczą, relaksują w gronie domowników. Laureatką tego konkursu została uczennica klasy pierwszej.

#Wiosna na talerzu – to drugi konkurs fotograficzny zaproponowany przez nauczycieli bibliotekarzy. Zadaniem uczestników było podanie przepisu na danie wiosenne i przesłanie zdjęcia. Najlepiej oceniona została praca ucznia klasy drugiej. Jego sałatka wyglądała apetycznie i kolorowo, a przepis był prosty i łatwy do wykonania. Wyróżnienie w tym konkursie otrzymał uczeń klasy pierwszej (zob. Il. 5).

#Przyroda mojego regionu – konkurs ten wymagał od uczestników dużego wkładu pracy, zachęcał do przeglądania przewodników turystycznych, opisów szlaków, przyrody i zabytków Jury Krakowsko-Częstochowskiej. Można też było wykorzystać własne doznania z pieszych wędrówek

II. 4. Laureat wyróżnienia w konkursie z mgr Alina Grabną. Fot. Anna Majchrzak

i zdjęcia wykonane w czasie spacerów po jurajskich szlakach. Na ten konkurs napłynęło najwięcej zgłoszeń. Zadaniem uczestników było napisanie artykułu na temat Jury Krakowsko-Częstochowskiej. Najlepsze prace zostały opublikowane na łamach gazety szkolnej „Echo Samochodówki”.

Podsumowanie działań podejmowanych przez bibliotekę szkolną w okresie zdalnego nauczania od marca do czerwca opublikowane było na stronie internetowej szkoły (Grabna, Maj, 2020), a także na łamach „Kwartalnika Towarzystwa Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich Oddział w Częstochowie”. W pierwszym numerze z 2020 r. [Nr 1 (86) Styczeń – Marzec 2020] - ukazały się artykuły na temat:

- *Uprzejmość językowa na co dzień* - s. 5. Nr 1 (86) Styczeń – Marzec 2020,
- *My, dzieci z dworca Zoo* - s. 9. Nr 1 (86) Styczeń – Marzec 2020,

II. 5. Praca konkursowa Adama Muchy z klasy IIA Technikum Samochodowego w Zespole Szkół Samochodowych w Częstochowie. Fot. Adam Mucha

- a także artykuł na temat: „#ZOSTAŃWDOMU” - s. 9. Nr 1 (86) Styczeń – Marzec 2020 (Kwartalnik TNBSPO w Cz, 2020).

Biblioteka szkolna przeprowadziła w okresie pandemii następujące akcje i działania czytelnicze:

- Narodowe Czytanie. W ramach tej akcji wybrane fragmenty *Balladyny* Juliusza Słowackiego czytano z podziałem na role podczas lekcji języka polskiego oraz zajęć w czytelni biblioteki szkolnej. Do akcji włączyli się nauczyciele języka polskiego wraz z klasami: IIIa TS, IIc TM, IIg BS oraz II F TS;

- Ogólnopolski Dzień Głośnego Czytania. W tym roku „Mądra szkoła czytała uczniom” poezję św. Jana Pawła II. Hasło przewodnie brzmiało: „SIŁA SŁOWA W TWÓRCZOŚCI ŚW. JANA PAWŁA II”. Wybrane wiersze przeczytali uczniowie klasy Ia TS i Ib TS i nauczyciele;

- Dzień Chłopaka, z okazji tego święta zaproponowano Panom konkurs czytelniczy z nagrodami;

- Międzynarodowy Dzień Pisania Listów, który był doskonałą okazją do przeprowadzenia w czytelni warsztatów na temat tworzenia pism użytkowych.

Na tablicy bibliotecznej w holu szkoły przybliżano czytelnikom ważne wydarzenia zatytułowane: Rocznicą wybuchu II wojny światowej, Narodowe Czytanie, Światowy Dzień Sybiraka, Ogólnopolski Dzień Głośnego Czytania, Międzynarodowy Miesiąc Bibliotek Szkolnych, Międzynarodowy Dzień Pisania Listów. W wypożyczalni przygotowano wystawę pt.: *Najstarsze książki w bibliotece*.

Młodzież miała możliwość udziału w projektach profilaktycznych. 8 października 2020 r. uczniowie z klas IVa TS i IVc TS obejrzeli spektakl pod tytułem: *Zaczarowany koń. Piosenki lat 50.* w ramach projektu: *Dobra profilaktyka jest sztuką* połączonego z wykładem Roberta Dorosławskiego *Rola integracji międzypokoleniowej w przeciwdziałaniu uzależnieniom* w Teatrze im. Adama Mickiewicza w Częstochowie.

W nowym roku szkolnym 2020/2021 od października ze względu na sytuację epidemiczną w kraju ponownie rozpoczęto naukę zdalną. Cała społeczność szkolna, nauczyciele oraz rodzice systematycznie otrzymywali informacje poprzez dziennik elektroniczny na temat rocznic, konkursów, wykładów, możliwości rozwiązywania testów wiedzy itp. Najważniejsze z nich to:

- 20 Listopada Ogólnopolskim Dniem Praw Dziecka;
- Święto Niepodległości;
- test ze znajomości lektur szkolnych „Bohaterowie naszych lektur”;
- szkolenie prowadzone przez psychologa Przemysława Staronia: „Jak skutecznie sobie z nieprzyjemnymi emocjami towarzyszącymi nam w czasie pandemii”;
- XIII Międzynarodowy Konkurs Fotograficzny „Dzieła Mistrzów Inspiracją Współczesnej Fotografii”;
- VI Wojewódzki Konkurs „Żołnierze Wyklęci. Niezlomni Bohaterowie” organizowanym przez Jadwigę Wiśniewską posłankę do Parlamentu Europejskiego;
- 7. Ogólnopolski Konkurs Plastyczny „Powidoki” pod tytułem: *Światło* – organizator Młodzieżowy Dom Kultury nr 2 w Poznaniu;
- Ogólnopolski Konkurs Fotografii Dzieci i Młodzieży „Człowiek, Świat, Przyroda” – organizator Pałac Młodzieży w Koszalinie;
- Wojewódzki Konkurs na prezentację multimedialną „Życie jest większe od legend, bo w życiu jest prawda. Rzecz o kardynale Stefanie Wyszyńskim” – organizator Publiczna Biblioteka Pedagogiczna RODN „WOM” w Częstochowie;
- MÓJ LAS – Liga Ochrony Przyrody Zarząd Główny;
- XIII Międzynarodowy Konkurs Fotograficzny „Dzieła mistrzów inspiracją współczesnej fotografii” – Dzielnicowy Dom Kultury „Bronowice” w Lublinie;
- konkurs archiwalno-literacki na stworzenie krótkich form literackich inspirowanych udostępnionymi na stronie projektu materiałami archiwalnymi i zgromadzonymi na platformie europeana.eu;

- Ogólnopolski Konkurs „Domowa Piosenka Minutowa”;
- XVII Ogólnopolski Konkurs na Literacki Wspomnienie „Listopadowa melancholia”;
- Ogólnopolski Konkurs Fotograficzny „Tatrzańska Jesień” - Tatrzańska Agencja Rozwoju, Promocji i Kultury z siedzibą w Zakopanem;
- „Na drodze do siebie. Podróże z bohaterami Stachury” - organizator Miejska Biblioteka Publiczna im. Jana Pawła II w Opolu;
- „Mój Przyjaciel Zwierz” – TEJCZA FOTO;
- Wykład pt. *Trendy i zachowania rynkowe e-konsumenta w handlu elektronicznym* – dr Anna Rogacka-Łukasik z Wydziału Prawa i Ekonomii w ramach 12. edycji cyklu Uniwersytet w Bibliotece;
- Ciekawi świata. Ciekawi przyszłości. „Innowacyjna Częstochowa” – edycja 2020/2021;
- szkolny konkurs *Logo – znak graficzny klasy – szkoły*.

W działania biblioteki szkolnej w okresie zdalnego nauczania włączyła się dyrekcja szkoły i nauczyciele, którzy aktywnie zachęcali młodzież do udziału we wszystkich inicjatywach podejmowanych przez bibliotekę szkolną.

Mimo pandemii biblioteka oferowała dostęp do księgozbioru po wcześniejszym umówieniu się na konkretną godzinę odpowiadającą czytelnikowi z zachowaniem odpowiedniego reżimu sanitarnego. Z tej możliwości korzystała zarówno młodzież, jak i nauczyciele.

Podsumowanie

W dobie pandemii praca bibliotek szkolnych musiała ulec zmianom. W głównej mierze należało zadbać o bezpieczeństwo użytkowników i pracowników bibliotek szkolnych. Istotną rolę odgrywać musiała też komunikacja między biblioteką a czytelnikami, szczególnie z rodzicami młodszych użytkowników biblioteki. Ważnym elementem było opracowanie odpowiednich procedur funkcjonowania bibliotek, których trzeba nadal bezwzględnie przestrzegać.

Biblioteki szkolne, mimo pandemii, spełniały swoje zadania związane z realizacją podstawy programowej w szkole, wspierały uczniów w nauce, rozwijały ich zainteresowania czytelnicze i kulturalne oraz umiejętności cyfrowe. Nauczyciele bibliotekarze dbali też o zbiory biblioteczne, w tym podręczniki szkolne, bezpieczne ich korzystanie i powrót do biblioteki. Istotnym był fakt, by praca biblioteki w szkole była zauważalna, doceniana i potrzebna.

Ukazane zmiany w funkcjonowaniu bibliotek szkolnych potwierdzają ich niezbędność w systemie edukacji. Nowa sytuacja społeczna zmobilizowała nauczycieli do aktywizowania uczniów w proces nauczania poprzez wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych. Podejmowane działania miały na celu zaspokojenie konkretnych potrzeb czytelników poprzez opracowanie innowacyjnych form usług oraz aranżację przestrzeni bibliotecznej.

Bibliografia

- Czym jest eTwinning? (b.d.). W: *eTwinning.pl*. Pobrane 19 października 2020, z <https://etwinning.pl/czym-jest-etwinning/>
- Dziennik projektu. (2020). W: *eTwinning.net*. Pobrane 19 października 2020, z <https://twinspace.etwinning.net/95997/home>
- Grabna, A., Maj, A. (b.d.). Podsumowanie konkursów organizowanych przez bibliotekę szkolną w okresie zdalnego nauczania. W: *Zespół Szkół Samochodowych w Częstochowie*. Pobrane 19 października 2020, z <http://zssb.ids.czyst.pl/index.php?c=article&id=1259>
- Grabna, A., Majchrzak A. (b.d.-a). Chmura czytania. W: *Zespół Szkół Samochodowych w Częstochowie*. Pobrane 19 października 2020, z <http://zssb.ids.czyst.pl/index.php?c=article&id=1246>
- Grabna, A., Majchrzak A. (b.d.-b). W czasie wolnym. W: *Zespół Szkół Samochodowych w Częstochowie*. Pobrane 19 października 2020, z <http://zssb.ids.czyst.pl/index.php?c=article&id=1234>
- Grabna, A., Majchrzak A. (b.d.-c). #Zostańwdomu. W: *Zespół Szkół Samochodowych w Częstochowie*. Pobrane 19 października 2020, z <http://zssb.ids.czyst.pl/index.php?c=article&id=1237>
- Grabna, A., Sowada, R. (2020). Praca biblioteki szkolnej w dobie pandemii. XVI Forum Bibliotekarzy Województwa Śląskiego. Częstochowa. 20 X 2020 [prezentacja]. Pobrane 19 października 2020, z https://docs.google.com/presentation/d/1JiAsKPjrqGEVc5uXeRE1vJ3WN2fzYBTWKzdNxCONRYM/edit#slide=id.g9c4950d40d_1_3
- Kwartalnik Towarzystwa Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich Oddział w Częstochowie*. (2020, Styczeń – Marzec). Pobrane 19 października 2020, z https://tnbsp-czyst.000webhostapp.com/Kwartalniki/Kwartalnik_86.pdf
- Majkusiak, D. (2020a). Biblioteki szkolne w dobie pandemii. *Biblioteka w Szkole*, 46, 12-16.
- Majkusiak, D. (2020b). Praca bibliotek w nowym roku szkolnym a pandemia. *Biblioteka w Szkole*, 7-8, 31-34.
- Ministerstwo Edukacji Narodowej. (2020a, 5 sierpnia). Bezpieczny powrót do szkół. Działania MEN w zakresie organizacji roku szkolnego 2020/2021 w warunkach epidemii. *gov.pl*. Pobrane 19 października 2020, z <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/bezpieczny-powrot-do-szkol-dzialania-men-w-organizacji-roku-szkolnego-20202021-w-warunkach-epidemii>
- Ministerstwo Edukacji Narodowej. (2020b). *Projekt rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu*

oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19. Pobrane 19 października 2020, z <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20200001389>

Ministerstwo Edukacji Narodowej. (2020c). *Projekt rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej zmieniającego rozporządzenie w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach*. Pobrane 19 października 2020, z <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20200001386>

Ministerstwo Edukacji Narodowej. (2020d). *Projekt rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej zmieniającego rozporządzenie w sprawie rodzajów innych form wychowania przedszkolnego, warunków tworzenia i organizowania tych form oraz sposobu ich działania*. Pobrane 19 października 2020, z <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20200001385>

Ministerstwo Edukacji Narodowej. (2020e). *Projekt rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej zmieniającego rozporządzenie w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19*. Pobrane 19 października 2020, z <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20200001394>

Ministerstwo Edukacji Narodowej. (2020f). *Projekt rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej zmieniającego rozporządzenie w sprawie organizacji kształcenia dzieci obywateli polskich czasowo przebywających za granicą*. Pobrane 19 października 2020, z <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20200001388>

Ministerstwo Edukacji Narodowej. (2020g, 12 sierpnia). *Rozwiązania prawne potrzebne do organizacji pracy szkoły w czasie epidemii gotowe - minister podpisał rozporządzenia*. Pobrane 19 października 2020, z <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/organizacja-szkol-nowe-akty-prawne>

Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii. (2020, 18 sierpnia). *Biblioteki*. Pobrane 19 października 2020, z <https://www.gov.pl/web/rozwoj-praca-technologia/biblioteki>

Prokowska, T. (2020). Doświadczenia z pracy biblioteki szkolnej podczas zdalnej edukacji. *Biblioteka w Szkole*, 10, 15-17.

Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. (2020, 19 października). Rekomendacje BN dotyczące funkcjonowania bibliotek podczas pandemii, stan na 19 października 2020 roku. *SBP. Ogólnopolski portal bibliotekarski*. Pobrane 21 października 2020, z <http://www.sbp.pl/artukul/?cid=22873>

Sekcja Bibliotek Pedagogicznych i Szkolnych SBP. (2020, 11 maja). Wskazówki dla nauczycieli bibliotekarzy zatrudnionych w bibliotekach szkolnych w zakresie przyjmowania książek. *SBP. Ogólnopolski portal bibliotekarski*. Pobrane 19 października 2020, z <http://www.sbp.pl/artukul/?cid=22463&prev=1>

Sowada, R. (2020a, 31 sierpnia). Biblioteki szkolne w dobie pandemii. *eKurier NB*, 6-8 (178-180). Pobrane 19 października 2020, z <http://actual2005.blogspot.com/2020/08/>

- Sowada, R. (2020b, 6 maja). Klasyka dla dzieci i młodzieży. W: *Blog Biblioteki SP 53 w Częstochowie*. Pobrane 19 października 2020, z <http://bibliotekasp53.blogspot.com/2020/05/klasyka-dla-dzieci-i-modziezy.html>
- Sowada, R. (2020c, 24 kwietnia). Książki na weekend. W: *Blog Biblioteki SP 53 w Częstochowie*. Pobrane 19 października 2020, z https://bibliotekasp53.blogspot.com/2020/04/ksiazki-na-weekend_24.html
- Sowada, R. (2020d, 29 września). Ogólnopolski Dzień Głośnego Czytania – w hołdzie Świętemu Janowi Pawłowi II. W: *Blog Biblioteki SP 53 w Częstochowie*. Pobrane 19 października 2020, z <http://bibliotekasp53.blogspot.com/2020/09/ogolnopolski-dzien-gosnego-czytania-w.html>
- Sowada, R. (2020e, 21 kwietnia). Pisarze, których znamy Olga Tokarczuk, Noblistka. W: *Blog Biblioteki SP 53 w Częstochowie*. Pobrane 19 października 2020, z <https://bibliotekasp53.blogspot.com/2020/04/okno-olgi-tokarczuk.html>
- Sowada, R. (2020f, 21 października). Podsumowanie konkursów. W: *Sekcja Bibliotekarska ZNP*. Pobrane 21 października 2020, z <https://sekcjabibliotekarskaznp.blogspot.com/2020/10/biblioteka-w-oczach-czytelnika.html>
- Sowada, R. (2020g, 26 września). W sprawie bezpieczeństwa uczniów i nauczycieli bibliotekarzy. *e-Kurier NB*, 9(181). Pobrane 21 października 2020, z <http://actual2005.blogspot.com/2020/09/>
- Sowada, R. (b.d.). Zdalna biblioteczka. W: *Blog Biblioteki SP 53 w Częstochowie*. Pobrane 21 października 2020, z <http://bibliotekasp53.blogspot.com/p/czytamy-wirtualnie.html>
- Wyniki XI Wojewódzkiego Konkursu „Prawda i kłamstwo o Katyniu”. (b.d.). W: *Jadwiga Wiśniewska* [strona domowa]. Pobrane 21 października 2020, z <https://jadwigawisniewska.pl/dzialalnosc/szczegoly/wyniki-xi-wojewodzkiego-konkursu-prawda-i-klamstwo-o-katyniu>

Alina Grabna, Renata Sowada

School library work in times of pandemics on the example of Maria Skłodowska-Curie Primary School No 53 with Integration Classes and the Automobile School Complex Library in Częstochowa

Abstract

The article presents the activities of school libraries during the pandemic. It recalls the legal acts, guidelines and guidelines that enabled the functioning of school libraries and at

that time. It is a voice in the ongoing discussion. The second part presents specific activities undertaken in the primary school library and in the secondary school.

Keywords: a school library, a pandemic, a work online

Alina Grabna, Renata Sowada

Praca biblioteki szkolnej w dobie pandemii na przykładzie Biblioteki Szkoły Podstawowej nr 53 z Oddziałami Integracyjnymi im. Marii Skłodowskiej-Curie oraz Biblioteki Zespołu Szkół Samochodowych w Częstochowie

Streszczenie

Artykuł przedstawia działania bibliotek szkolnych realizowane w czasie pandemii. Przypomina akty prawne, wytyczne i wskazówki, które umożliwiły funkcjonowanie bibliotek szkolnych w czasie reżimu sanitarnego. Tekst jest głosem w toczącej się dyskusji. W części drugiej przedstawione zostały konkretne działania podejmowane w dwu przykładowych bibliotekach systemu edukacji: bibliotece szkoły podstawowej oraz szkoły ponadpodstawowej.

Słowa kluczowe: biblioteka szkolna, pandemia, praca zdalna